

“Lesgeven...” Geerlings & van der Veen

Samenvatting tbv Algemene Didactiek

Naam: Thomas Sluyter
Nummer: 1018808
Jaar / Klas: 1e jaar “Docent Wiskunde”, deeltijd
Datum: 12 september, 2007

Samenvatting

<geen>

Versie geschiedenis

Rev.	Datum	Door	Aanpassingen
01	12/07/2007	T. Sluyter	Eerste versie
01			Review
02			
02			Review

Inhoudsopgave

INLEIDING	5
Tentamenstof "Algemene didactiek"	5
HOOFDSTUK 1 – INLEIDING	6
1.1 Vormgeving van onderwijsleersituaties	6
1.2 Veranderende inzichten over leren en onderwijzen	7
1.3 Afbakening tussen algemene en vakdidactiek	8
HOOFDSTUK 2 – LESGEVEN	9
2.1 Lesgeven: kunst of kunde?	9
2.2 De ene les is de andere niet	9
2.3 Ordening van de aspecten van onderwijsleersituaties	10
2.4 Sleutelvragen voor lesgeven	11
2.5 Lesformulier	11
2.6 Planning van leerstof	12
2.7 Leren lesgeven en de 'praktijkschok'	12
2.8 Lesgeven is zwaar werk	13
HOOFDSTUK 5 – BEGINSITUATIE	15
5.1 Entree	15
5.2 Beginsituatie van de leerling	15
5.3 Beginsituatie van de docent	16
5.4 Beginsituatie van de klas of studiegroep	16
5.5 Beginsituatie van de school	17
5.6 Situationele gegevens	17
5.7 Hoe beleven leerlingen de school?	18
5.8 Middelen ter bepaling van het begingedrag van leerlingen	18
5.9 Cognitieve leerling-kenmerken	20
5.10 Motivatie en leren op school	21
5.11 Leermoeilijkheden	23
5.12 Succes en falen bij zelfstandig leren	25

HOOFDSTUK 7 – LEERDOELEN EN LEERSTOF **26**

7.1 Entree	26
7.2 Leerdoelen: gedrag en inhoud	26
7.3 Opbouw van leerstof en didactische volgorde	26
7.4 Toepassing van leerstof en algemene vaardigheden	27
7.5 Samenhang tussen leerstof uit verschillende vakken	27
7.6 Ordening van leerdoelen	28
7.7 Beheersingsvormen en moeilijkheidsgraad van leerstof	28
7.8 Kritisch denken	29
7.9 Formulering van cognitieve leerdoelen	30
7.10 Leerdoelen en zelfstandig leren	31

AFBEELDINGEN EN FIGUREN **32**

BRONNEN **32**

Inleiding

Het boek "Lesgeven en zelfstandig leren" van Geerlings en Van Der Veen wordt op de Hogeschool Utrecht gebruikt. Op Instituut Archimedes wordt dit boek bij meerdere leraren opleidingen ingezet bij het vak Algemene Didactiek, welke in het tweede jaar word behandeld.

Ik volg zelf de deeltijd opleiding "Tweedegraads Docent Wiskunde". Dit document is een samenvatting van die hoofdstukken die als tentamenstof worden behandeld. Grote stukken tekst komen direct uit het boek en zijn NIET in mijn eigen woorden. Ik maak op geen enkele wijze aanspraak op copyrights en dergelijke.

LET OP: deze samenvatting beslaat niet alle tentamenstof! Er moet ook uit de overige boeken worden geleerd. Dit gebeurt aan de hand van de BIT verslagen die bij het vak "Vak Didactiek 2" zijn gemaakt. Zie onder.

Tentamenstof "Algemene didactiek"

Hoofdstuk 2

- Uitgangspunten, doel en gebruik van model didactische analyse
- Onderdelen noemen en de samenhang tussen de onderdelen uitleggen

Hoofdstuk 7

- Plaats in het model en samenhang met de andere onderdelen
- Belang voor het onderwijs aangeven
- Indelingsprincipes kennen: persoonlijkheidsdimensies, abstractiegraad/termijn, vakgebonden, vakoverstijgend

Hoofdstuk 5

- Plaats in het model en samenhang met de andere onderdelen
- Aspecten van de beginsituatie herkennen, noemen, beschrijven, voorbeelden geven
- Beschrijven, uitleggen en voorbeeld kunnen geven: metacognitie, motivatie (intrinsiek/extrinsiek), attributies (georiënteerd op succes / mislukking), faalangst

BIT verslagen

De leerstof waarover BIT verslagen zijn gemaakt is ook toeststof. Ebbens, Lagerwerf, van Parreren.

Bron: hand-outs bij "Vak Didactiek 2"

Overigens bevatten ook onbehandelde hoofdstukken zeer interessante materie. Hoofdstuk 4 gaat onder andere in op lichaamstaal en op het omgaan met lastige groepen/situaties.

Hoofdstuk 1 – Inleiding

1.1 Vormgeving van onderwijsleersituaties

Verschillende vormen van onderwijs

- Docent gestuurd. De docent bepaalt welke stof wordt overgedragen en op welke wijze. Onder te verdelen in “uniform lesgeven” en “gevarieerd lesgeven”.
- Zelfstandig leren. De leerling stuurt zijn leerproces zoveel mogelijk zelf. De docent begeleid.
- Interne differentiatie. Een overgangsvorm tussen beide voorgenoemde vormen.

Uniform lesgeven

- Leerling verschillen worden vrijwel genegeerd.
- Docent bepaalt tempo, volgorde, wijze van overdracht.
- Eenrichtingsverkeer, met leerboek en schoolbord.
- Homogeniteit van de klas wordt gewaarborgd door “zitten blijven”.

Gevarieerd lesgeven

- Leerling verschillen worden vrijwel genegeerd.
- Docent bepaalt tempo, volgorde, wijze van overdracht.
- Leraar hanteert verschillende lesmethoden. Dit leid tot minder sleur.

Interne differentiatie

- Men let op de verschillen tussen de leerlingen.
- Een evolutie van “gevarieerd lesgeven”.
- Leerlingen krijgen individuele leerpaden, vastgesteld door de leraar.
- Sterke leerlingen werken zelfstandig. Zwakkere leerlingen krijgen meer begeleiding.
- Men werkt met leerdoelen en begint regelmatig van voor af aan met een nieuw set leerdoelen. Zo start iedereen steeds op het gelijke niveau.

Zelfstandig leren

- Docent begeleid op afstand.
- Leerlingen kiezen, binnen gestelde grenzen
 - Eigen doelen.
 - Samenwerkingsverbanden.
 - Lesmaterialen.
 - Toetsen
- Verschillen tussen de leerlingen krijgen volledig de ruimte.
- De theorie is dat leerlingen zich minder zullen vervelen en dus harder zullen werken.

1.2 Veranderende inzichten over leren en onderwijs

Verschillen tussen leerlingen

- Al bij Interne Differentiatie .speelt men in op de verschillen tussen leerlingen.
- Wat is veranderd, is de manier waarop het onderwijs met deze stelling om gaat.
- Interne Differentiatie. geeft ruimte voor zelfstandig en onderling werk. Toch voelt het nog als docent gestuurd onderwijs.
- Theorie: te veel sturing door de docent leidt tot passiviteit bij de leerlingen.

Van reproducerend naar construerend leren

- Docenten blijven het leerproces van de leerlingen in hoge mate sturen.
- Leerlingen stellen zich daardoor afwachtend op.
- Op de korte termijn levert dit redelijke prestaties. Het garandeert echter niet dat de leerling op de lange termijn, zelfstandig nieuwe vaardigheden kan leren.
- De "oude manier" belooft reproductief en passief leren.
- Het is dus belangrijk de leerling minder afhankelijk van de docent te maken.

Zelfstandig leren

- Leerlingen moeten hun eigen leerproces plannen, controleren en sturen.
- Veel van de studietijd moet zelfstandig worden ingevuld.
- Kerntaak van de docent verandert van "leerstof voeren" naar het faciliteren van leersituaties.
- Leerlingen moeten zelf op zoek naar informatie en structuur.
- Naast het zelfstandig leren, moet de leerling ook leren zijn eigen voortgang te bewaken en te plannen.

Samenwerkend leren

- In het dagelijks leven is samen werken in een team heel gewoon.
- Leerlingen zullen van "naast elkaar leren" gaan naar "samen leren". Ze zullen elkaar instrueren en stimuleren.

Toepassing van leerstof

- De zin van al het leren is dat men de stof later in het leven kan toepassen.
- Men vindt dat te veel leerstof te abstract is en te ver van het dagelijks leven staat.
- Zelfstandig leren legt de nadruk op het toepassen van leerstof in verschillende gebruikssituaties.

Algemene vaardigheden

- Niet alleen op school van belang, maar ook in de samenleving.
- Kennis veroudert en de leerling heeft bepaalde vaardigheden nodig om zijn kennis later aan te kunnen vullen.
- Mondelinge en schriftelijke communicatie, probleemoplossend vermogen, zelfstandig kunnen werken, sociale vaardigheden.

Samenhang tussen vakken

- In het echte leven heb je voor het aanpakken van een probleem meerdere vakken / disciplines nodig.
- Leerlingen zullen dat later makkelijker kunnen doen als ze dat op school ook al hebben moeten doen.

Effectief onderwijzen

- Tijd besteed aan zelfstandig leren
- Ordelijk werkklimaat
- Samenwerkend leren
- Frequente toetsing en foutanalyses
- Optimisme over de mogelijkheden van de leerling

1.3 Afbakening tussen algemene en vakdidactiek

G&V menen dat veel vakdidactische werken te veel aandacht besteden aan onderwerpen van de algemene didactiek. Daarbij zouden zij te veel eigen onderwerp onderbelicht laten.

Vakdidactiek is NIET het zelfde als algemene didactiek, toegepast op het specifieke vak. Vakdidactiek is een zelfstandig gebied dat raakvlakken heeft met onderwijskunde en de vakwetenschap.

Vakdidactische onderwerpen

- Historische ontwikkeling van het vak
- Positie van het vak op de diverse schooltypen
- Kerndoelen per vak voor diverse schooltypen
- Wenselijke beheersingsvormen en beheersingsniveaus van de lesstof
- Didactische volgorde en presentatie van diverse leerstofonderdelen
- Integratiemogelijkheden met andere vakken
- Vakspecifieke werkvormen
- Vakspecifieke leer- en evaluatiemiddelen
- Vakspecifieke problemen met betrekking tot zelfstandig leren

OPMERKING: Als ik dit zo lees, dan is het vak "Vakdidactiek 2" toch heel veel bezig met algemene didactiek, zoals de schrijvers al suggereren.

Hoofdstuk 2 – Lesgeven

2.1 Lesgeven: kunst of kunde?

Oude theorie:

De docent moet boven zijn leerstof staan. Pas dan kan hij de stof opbreken in behapbare brokken voor de leerling.

Anderen "rommelen maar wat aan" en maken er zo het beste van. G&V noemen dit het "Karel Appel – axioma".

Het onderwijs verandert hard (kinderen, allochtonen, ICT, nieuwe vakken, nieuwe vaardigheden). De leraar moet hier op inspelen en meer een begeleider worden. Lesgeven wordt "het inrichten van leersituaties".

OPMERKING: Persoonlijk ben ik nog lang niet overtuigt van het "nieuwe leren". Op mij komt het over als halfzacht gepraat van psychologen die de arme kindertjes meer vrijheid willen geven. Voor mij voelt het alsof men de kinderen te vroeg volwassen wil laten worden door ze net zo te laten werken als ons volwassenen.

Zelfs docenten zijn het onderling niet eens wat er belangrijker is: het vakdeel, of het didactische deel. Voorstanders van "vak" menen de didactiek wel op te pikken. Voorstanders van "didactiek" vinden dat leerprocessen heel belangrijk zijn en dat je de leerstof maar op moet pikken.

2.2 De ene les is de andere niet

Twee citaten uit boeken, het eerste fictie "Ivoren wachters", het tweede een soort van dagboek verhaal uit "Moer".

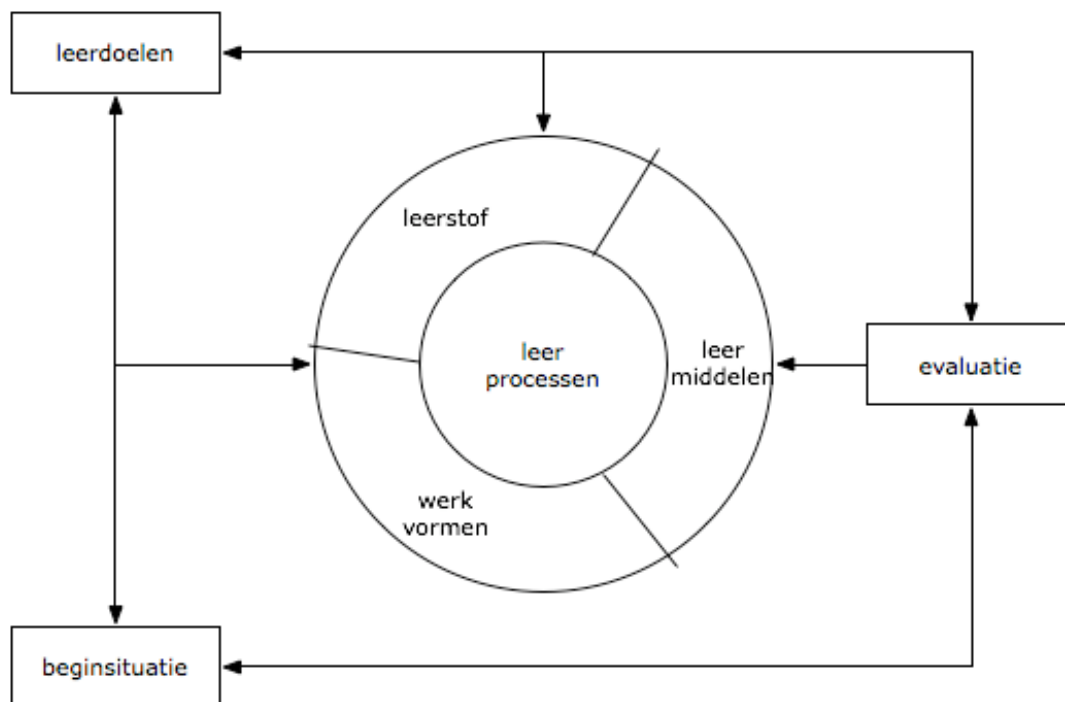
Ivoren wachters

- Gaat over het leraar gestuurd leren.
- Defensief tegen leerlingen
- Zeer oplettend en vooral zorgen zichzelf onder controle te houden
- Berekenend, calculerend, gepland
- Uit de hoogte, wetenschappelijk, ik-jullie
- Hautain, maar toch vol vertrouwen in de kinderen
- Dit alles een front voor onzekerheid
- Lyrisch oreren, een lang verhaal voor de klas
- Maar eigenlijk ging het er om dat zowel de klas als de leraar elkaar probeerden in te schatten. Dat zij zich van elkaar een beeld vormden. Dat de leraar pas goed op dreef kwam toen hij lyrisch begon te vertellen.
- Zelf reflectie. Merken waar je het fout doet.
-

Moer

- Gaat over het zelfstandig leren.
- Om te beginnen veel vlotter geschreven. Veel persoonlijker, want hij noemt namen.
- Houd groepjes leerlingen in de gaten en stuurt waar nodig.
- Leerlingen komen zelf bij de leraar met vragen.
- Leerlingen zijn vrij om zelf hun werkdruk te bepalen (en kunnen dus ook "te laat" binnen komen). Leerlingen worden zelfs alleen gelaten als ze individueel willen werken.
- De leraar helpt leerlingen als ze vast lopen bij hun opdracht. Hij vraagt door. Hij geeft suggesties. Hij vraagt eigenlijk voornamelijk door: de leerling moet zelf tot zijn conclusies komen.
- Zelf reflectie. Merken waar je het fout doet.
- De leerlingen werken in de stadsbibliotheek en niet op school.

2.3 Ordening van de aspecten van onderwijsleersituaties

Figuur 1

Leerdoelen	Te verwerven kennis en vaardigheden
Beginsituatie	Situatie in en om het kind heen
Leerprocessen	Activiteiten die leiden tot kennis opslag lange termijn
Leerstof	De vakinhoud
Leermiddelen	Informatiedragers tbv leerprocessen
Evaluatie	Beoordeling van bereikte leerresultaten

2.4 Sleutelvragen voor lesgeven

1. Welke leerdoelen heb ik op het oog? Met welke stof doe ik een beroep op welke leerprocessen?
2. Welk begingedrag bezitten de leerlingen mbt de leerdoelen?
3. Hoe differentieer ik? Hoe speel ik in op de verschillen van de leerlingen?
4. Welke werkvormen en groeperingvormen gebruik ik?
5. Welke leermiddelen zet ik in?
6. Welke didactische volgorde breng ik aan?
7. Hoe en wanneer bepaal ik de leerresultaten?
8. Hoe faseer ik de les wat tijd betreft?
9. Hoe motiveer ik de leerlingen zoveel mogelijk?
10. Hoe zorg ik voor een goede sfeer in de klas?

Dit suggereert een dagelijkse, systematische aanpak. In de werkelijkheid komt dat echter weinig voor. Docenten met routine besteden weinig tijd aan voorbereiding. Voor beginnende leraren is de bovenstaande lijst echter erg belangrijk.

2.5 Lesformulier

Voorzijde

- Een header met: school, klas, aantal leerlingen, lesopdracht en datum.
- Algemene lesdoelen
- Beginsituatie. Vereiste voorkennis, vaardigheden en omstandigheden.
- Lesbeoordeling door begeleider. Iets wat alleen gebeurt als je nog beginnend of studierend docent bent.
- Lesbeoordeling door de student. Je zelfreflectie. Erg belangrijk natuurlijk om je volgende les bij te sturen.

Achterzijde

- Tijdsfasering. Hoeveel tijd besteed je aan elk deelonderwerp tijdens de les?
- Concrete leerdoelen en de beheersingsvorm. Wat moet de student kunnen? Op welke manier? Op basis waarvan? SMART beschrijven.
- Leerstof. Niet de stof zelf, maar een schematisch overzicht van onderwerpen en bijzaken.
- Didactische aanpak. Hoe ga jij invulling geven aan dit lesdeel?

OPMERKING: In het vak "Statistiek 1 – Didactiek" maakt Shirley de volgende kolommen: tijdsfasering, docent activiteit, leerling activiteit, didactische aanpak.

2.6 Planning van leerstof

Aan de ene kant wil de overheid dat elke school autonoom zijn onderwijsbeleid bepaalt. Aan de andere kant wil de overheid nog steeds volle inzage door gedocumenteerde processen en beleidsafspraken.

Het primaire doel van een school is het aanleren van een basale hoeveelheid kennis en vaardigheden. De overheid heeft daar kerndoelen aan verbonden.

Samenhang tussen vakken

- Splitsing. Vakken staan volledig op zich.
- Integratie. Vakken gaan in elkaar op en vormen één groot geheel.
- Coördinatie. Vakken mengen zich, maar blijven een eigen vak.

Ordering van de leerstof

- Leraar gestuurd. Docent volgt volgorde van het boek.
- Cursorisch. Een regelmatig en systematisch (overzichtelijk en volledig) behandelen van de leerstof.
- Concentrisch. De zelfde leerstof wordt meerdere malen herhaald, met toevoeging van extra onderdelen en moeilijkheid.
- Probleem gestuurd. De stof wordt gegroepeerd onder een probleem of praktijksituatie. Leerlingen zoeken zelfstandig naar informatie.

Programmering van de leerstof

- Parallel. Meerdere vakken worden naast elkaar aangeboden. Leerlingen gaan van vak naar vak. Versnipperde aandacht. Studeren pas vlak voor eindtoets.
- Blokken onderwijs. De leerstof wordt in serie behandeld. Biedt meer mogelijkheden voor zelfstandige studie.

27 Leren lesgeven en de 'praktijkschok'

Instituutpracticum

- Niet langer dan een kwartier les geven
- Niet te veel lesstof
- Acht à tien medestudenten

Feedback

- Verbaal van docent een medestudenten
- Lesobservatie formulieren
- Videobeelden.
- Niet alleen op de kennisoverdracht, maar ook op verbalen en non-verbale vaardigheden

LIO stage

- Leraar-in-opleiding
- Ter afsluiting van leraaropleiding.
- Ter voorkoming van cultuurschok.

Cultuurschok, zoals zij omstreeks 1996 het meest werd ervaren

1. Orde handhaving
2. Motiveren van leerlingen
3. Omgaan met individuele verschillen
4. beoordeling van prestaties, te weinig en gebrekkige leermiddelen, te hoge taakbelasting

2.8 Lesgeven is zwaar werk

Publieke opinie

- Leraar is een makkelijk beroep
- Veel vakantie
- Korte werkdagen

Werkelijkheid

- Men werkt meer dan de geldende norm, maar niet meer dan mensen uit andere banen op het zelfde functieniveau.
- Taakbelasting verschilt per vak.
- Realiseren van zelfde taak verschilt per leraar.
- Werkverdeling is ongeveer:
 - 30% lesgeven
 - 30% lesvoorbereiding en nawerk
 - 40% overleg, schoolactiviteiten en deskundigheidsbevordering

Stress factoren

- Lastige klassen
- Afrekening op de resultaten van je klas
- Contact met de leerlingen
- Schoolleiding en conflicten
- Bemoeiende ouders

Naarmate je carrière vordert neemt de psychologische afstand tot je leerlingen toe. Jij word ouder, zij blijven de zelfde leeftijd.

Een leraar neemt vaak zijn werk mee naar huis. Hierdoor vervagen de grenzen tussen "thuis" en "werk". Je krijgt het gevoel nooit klaar te zijn.

Voor veel docenten wordt het vak routine, nadat zij jarenlang de zelfde stof hebben overgedragen.

De oude stijl van lesgeven vreet energie bij de docent. Hij staat steeds in het centrum van de aandacht en is voortdurend aan het woord. Dit maakt de werklust alleen maar zwaarder. Mogelijk dat het nieuwe leren, het zelfstandig leren, de werklust wat omlaag brengt en tevens zorgt voor variatie binnen het werk.

In opdracht 2.8b komt een lange lijst met zaken voor die een docent zou moeten kunnen. Ik neem haar hier over. Niet omdat het keiharde feiten zijn die je voor het tentamen moet weten, maar omdat zij een bepaald beeld helpen scheppen.

- Blijk geven van positieve verwachtingen ten aanzien van gedrag en vorderingen van leerlingen.
- Zich bewust zijn van oorzaken en gevolgen van vooroordelen en rolpatronen.
- Bereid en in staat zijn het onderwijs een intercultureel karakter te geven door keuze van leerstof, leermiddelen en leeractiviteiten.
- Situaties weten te creëren waarin samenwerkingsgedrag wordt uitgelokt en gestimuleerd.
- Bereid en in staat zijn om in de wijze van lesgeven rekening te houden met de behoeften, verlangens en verwachtingen van de leerlingen.
- Inzicht hebben in groepsdynamiek.
- Beschikken over sociaal-pedagogische vaardigheden en kennis van organisaties voor jeugdhulpverlening. Benaderen en verwijzen van leerlingen met ernstige problemen.
- In staat zijn om zelf modulen te ontwikkelen, waarin het principe van zelfstandig leren vorm wordt gegeven.
- Bereid zijn om in onderwijsarrangementen verschillende doelen op een evenwichtige wijze na te streven.
- Bereid en instaat om in teamverband te werken.
- Verschillende werk- en regeringsvormen effectief en efficiënt weten toe te passen.
- In staat zijn te reflecteren op eigen leservaringen en werkconcepten.
- Een actieve leerhouding bij de leerlingen weten te bevorderen.
- Bereid zijn zich op de hoogte te stellen van sociaal-culturele achtergrond van de leerlingen, via ouders en verzorgers.
- Evaluatiegegevens weten terug te koppelen naar eigen functioneren en bereid zijn op basis daarvan zichzelf te ontwikkelen.
- Bereid zijn de emancipatie van achtergestelde en kansarmen te bevorderen door mee te werken aan speciale leertrajecten en het geven van extra instructie.

Hoofdstuk 5 – Beginsituatie

5.1 Entree

OPMERKING: De auteurs zijn GESTOORD! Op pagina 114 gebruiken ze (derde alinea) een volzin die verdorie wel 10 regels van de pagina beslaat!

Ze quoten een stuk uit "Human characteristics and school learning" van Bloom. Die stelt dat leerresultaten worden bepaald door drie factoren.

- Cognitieve beginkenmerken (50%)
- Affectieve leerlingkenmerken (25%)
- Kwaliteit van het onderwijs (25%)

5.2 Beginsituatie van de leerling

Over het algemeen vind men dat de afgelopen twintig jaar de jeugd is veranderd in (op zijn minst) de volgende opzichten.

- Veel korter concentratievermogen
- Zelfstandiger
- Vrijer in hun optreden
- Sociaal vaardiger
- Kritischer
- Minder respect voor autoriteit en gezag

In principe zijn alle leerling-kenmerken van belang voor het leren op school. Je kan alleen nooit rekening houden met alles.

- Creativiteit
- Impulsiviteit
- Extraversie
- Spanningsbehoefte
- Emotionele stabiliteit
- Enz ...

De fysieke en psychische veranderingen die een tiener door maakt vreten veel energie en tijd. Denk maar eens aan wat verliefdheid met je doet. Niet alle momenten waar de leerling lui bezig lijkt te zijn, zijn onnuttig besteed. Vaak is ie onbewust bezig om zijn eigen identiteit te vormen, te ontdekken.

Het boek behandelt alleen de cognitieve en motivationele eigenschappen.

Cognitief	Motivatieel
Voorkennis	Inzet
Metacognitie	Interesse
Studievaardigheid	Zelfeffectiviteit
	Faalangst

5.3 Beginsituatie van de docent

Ervaring wijst de volgende aspecten aan als "succesvol" bij het vervullen van de rol als docent.

- Vriendelijk zijn
- Belangstelling tonen voor de leerlingen als persoon
- Gevoel voor humor hebben
- Enthousiasme uitstralen
- Rechtvaardig zijn
- Structurerend commentaar geven, regelmatig tussentijds samenvatten
- Inspelen op vragen, opmerkingen en ideeën van leerlingen
- Positieve verwachtingen uitten over het presteren van de leerlingen
- Gevarieerd vragen stellen
- Leerlingen regelmatig op de hoogte houden van vorderingen
- Het vermijden van negatieve kritiek
- Afwisseling in de lesvorm en leerlingen zelfstandig laten werken

Attribueren Een uitkomst van een situatie aan een ander toeschrijven

Vermijd "defensief attribueren", waarbij je slechte uitkomsten op alles betreft behalve jezelf.

5.4 Beginsituatie van de klas of studiegroep

Het verloop en resultaat van de leerprocessen in de les worden ook bepaald door de dynamiek binnen de klas. Het is niet zomaar een groep personen die je voor je hebt. Het is eigenlijk een heel netwerk van relaties met sympathie, antipathie, aantrekking en afstoting. En dan de hormonen ook nog eens!

Leerlingen hebben onderling verschillende normen en waarden. Het is mogelijk dat individuen uit de groep worden geweerd vanwege hun meningen. Het is goed mogelijk dat zo'n persoon zich dan gaat conformeren met de groep, ook al is dat eigenlijk niet wenselijk.

Vijf typen klassensituaties. In principe slaat het eerste woord steeds op de docent en het tweede op de leerlingen, nu ik er zo bij stil sta.

- Ontspannen werksfeer
Iedereen houdt sterk rekening met de anderen. Dit wordt ook besproken. Er is vertrouwen en iedereen accepteert elkaar.
- Onderdrukkende werksfeer
Docent is veel streng, corrigerend en ontevreden. Leerlingen zijn volgzaam en bang voor repercussies. Een "verstarde, complementaire relatie". De sfeer is gespannen.
- Agressieve wanorde
De docent ziet de leerlingen als tegenstanders. Hij krijgt geen kans om zich op de les te concentreren. Veel straffen, maar vaak niet voor de juiste personen.

- Tolerante wanorde
De leraar stelt zich slap op en laat het wanordelijke gedrag van de leerlingen toe. Hij is bang hun goodwill te verliezen. Leerlingen vinden de docent aardig, maar zijn niet met het vak bezig.
- Streng werksfeer
De docent is streng en leidinggevend. Hij is de baas en verleent structuur. De leerlingen gedragen zich en houden zich aan de regels. De leraar hoeft dus nauwelijks streng op te treden.

5.5 Beginsituatie van de school

Ook verscheidene aspecten van de school zelf hebben invloed op het zelfstandig leren.

- Taak verdeling onder docenten
- Samenwerking onder docenten
- Contacten met ouders
- Onderwijskundig leiderschap
- Les rooster
- Examen eisen, leermiddelen
- Schoolgrootte, schoolgebouw, meubilair

Leerdomein Alles dat met het verwerven en verwerken van kennis te maken heeft. Vakken, huiswerk, cijfers, overgaan.

Leefdomein Alle sociale en emotionele aspecten op school. De omgang tussen leraar en leerling en tussen de leerlingen zelf. Het gaat om het "op je gemak voelen"

5.6 Situationele gegevens

De hele dag door gebeuren er dingen die van invloed zijn op de les die jij wilt geven. Denk aan voor de hand liggende dingen als.

- Dag van de week
- Uur van de dag
- Temperatuur
- Actuele gebeurtenissen
- Willekeurige, "gekke" dingen die kunnen gebeuren

Daarnaast moet je ook goed rekening houden met de uren om jou vak heen. Wat hebben de lessen voor jou van ze geëist? Zijn ze opgefokt? Zijn ze afgemat?

Eén van de doelen van het zelfstandig leren is om de op school bestede tijd aan studie te maximaliseren. Als de leerling op school veel andere dingen doet, zal hij thuis de "verloren" studie tijd in moeten halen.

5.7 Hoe beleven leerlingen de school?

Ook het dagelijks nieuws (journaal, krant) heeft invloed op de leerlingen. Als zij steeds verhalen horen over agressieve, of pestende leerlingen, dan zullen zij zich meteen al onveilig gaan voelen.

Gelukkig toont onderzoek aan dat de meeste leerlingen zich op school best goed thuis voelen. Dit is echter voornamelijk toe te dragen aan het leef domein en niet het leer domein.

Veel gehoorde klachten over de les.

- Saaie lessen
- Veel leerstof ligt niet binnen de belevingswereld van het kind
- Te veel huiswerk
- Stress voor beurten, proefwerken, examens
- Te weinig vrijheid, te strakke regels

OPMERKING: Jammer alleen dat de kinderen dan niet aangeven wat ze wel willen. Of werd dat wel aangegeven, maar staat dat niet in het boek?

Heeft een kind een grote spanningsbehoefte, dan zal hij zich eerder gelimiteerd voelen op school

5.8 Middelen ter bepaling van het begingedrag van leerlingen

Observatie

Op alle momenten tijdens de contact tijd neem je jou leerlingen waar. Mettertijd vorm je zo een subjectief beeld van je klas. Het kan redelijk kloppen met de werkelijkheid, maar er zijn geen garanties dat dit werkelijk zo is. Soms verkijk je je enorm op de mogelijkheden van een leerling.

Als je wilt gaan observeren, bepaal dan van tevoren waar je precies op gaat letten en hoe je het gaat noteren. Bewaar alle oordelen en interpretatie tot later.

Voor notatie zijn vele verscheidene methoden.

- Telegramstijl
- Opvallende zaken
- Checklist met gedragingen
- Vaste tijdsintervallen.
- Turven van categorieën
- Beoordelingsschaal -> mate

Mogelijke bronnen van foute interpretatie.

- Projecteren. Je eigen motieven en eigenschappen toekennen aan een ander.
- Niet onderkennen van camouflage. Leerling verbergt mogelijk het ene gedrag met behulp van een ander gedrag.
- Verwachtingen.

- Vertekening door sympathie of antipathie.
- Stereotypen.
- Verwarren van fasegedrag met personeigenschappen.
- De situatiegebondenheid over het hoofd zien.

Mensen zijn geneigd om bij het observeren van een ander de invloed te zoeken in die persoon en niet in de situatie. Omgekeerd zoeken mensen de invloed juist in de situatie als het om henzelf gaat en dus buiten zichzelf.

Pas goed op met het op papier zetten van je oordeel en bevindingen. Wat doe je er mee? Hoe ga je er mee om? Komt het in het leerling-dossier terecht?

OPMERKING: Een beetje opvallend dat G&V twee pagina's vol schrijven over observatie en daarna de rest van de methodes met één of twee alinea's afdoen.

Schriftelijke toets

Aan de hand van toetsresultaten kan worden besloten welk programma men de leerling aanbied. Vooral gaten in het begingedrag moeten worden gevonden.

Mondeling vragen stellen

Maak voor jezelf vooraf een vragenlijst, zodat je niets vergeet.

Klassengesprek

Nuttig voor het achterhalen van mening en kennisniveau over een bepaald onderwerp.

Gesprek met leerling, of groepjes leerlingen

Ontdek problemen met lessen, leerstof, leraren, leren, werken en andere schoolzaken.

Vragenlijst

Doorgaans gericht op sociale en affectieve aspecten van het begingedrag. Zie ook hoofdstuk 11, paragraaf 3.1

De SVL (School Vragen Lijst) is een voorbeeld uit '83. Zij behandelt de volgende categorieën vragen.

• Leertaak gerichtheid (LG)	• Concentratie in de klas (CK)
• Huiswerk attitude (HA)	• Plezier op school (PS)
• Sociaal aanvaard (SA)	• Relatie met leerkracht (RL)
• Uitdrukkingsvaardigheid (UV)	• Zelfvertrouwd proefwerk (ZP)
• Sociale vaardigheid (SV)	• Sociale Wenselijkheid (SW)

Huisbezoek

Het gezin en de thuissituatie spelen een hele grote rol bij het succes op school. De klassenmentor pleegt van tijd tot tijd het thuisbezoek.

Bestudering van leerboeken

Door te kijken naar de stof in de leerboeken kan je vast stellen wat de leerlingen al hebben geleerd.

Kennismeming van eerder geleverde prestaties

Door te kijken naar oude cijfers, rapporten, werkstukken en proefwerken kan je veel leren over de leerling.

Gesprek met collega's

Bij de waterkoeler spreek je leraren over de leerlingen. Bij rapportvergaderingen hoor je hoe ze het doen bij andere leraren.

Raadplegen van het leerlingendossier

Veel informatie over de leerling en zijn algehele situatie is terug te vinden in zijn dossier op school.

Gesprek met stagebegeleider

Bespreek de leerlingen met je stagebegeleider binnen de school.

5.9 Cognitieve leerling-kenmerken

Voorkennis

Nieuwe informatie wordt verwerkt op basis van wat de leerling al weet. Structuur en aanknopingspunten zijn belangrijk. "Het activeren van voorkennis".

Sommige misconcepties aan de kant van de leerling zijn erg hardnekkig, haast geconditioneerd. Die zijn erg moeilijk op te lossen. De beste oplossing is het laten toepassen van de nieuwe kennis in gevarieerde, praktische probleemsituaties.

Metacognitie

Metacognitie heeft twee dimensies.

- Kennis van het eigen cognitief functioneren. Weten wat je weet en niet weet, weten wat je kan en weten hoe je het beste leert.
- Cognitief zelfmanagement. Plannen, bewaken en evalueren van je eigen leerprocessen.

Vertoont enige overlap met het begrip "intelligentie".

Twee absolute grenzen bepalen wat iemand kan leren.

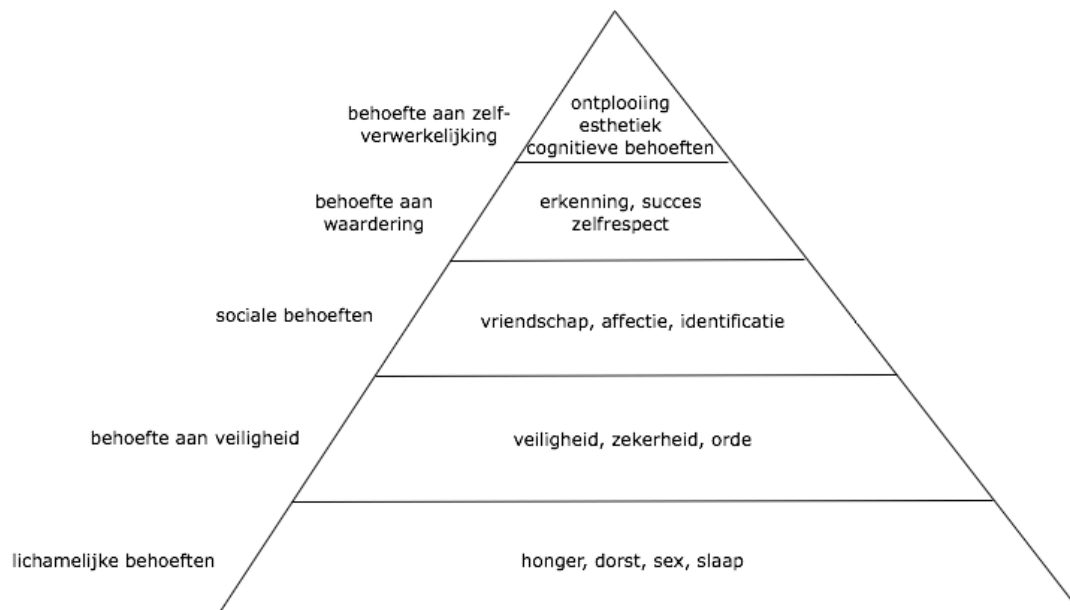
- Abstractievermogen.
- Cognitieve complexiteit.

Relatieve grens.

- Snelheid waarmee je kan leren. Tijd, hoeveelheid oefening.

5.10 Motivatie en leren op school

Wat motiveert de mens? De psycholoog Maslow meent dat men wordt gedreven door behoeften en heeft die in een piramide geordend.

Figuur 2

Eind jaren zestig leverde een onderzoek de volgende motivaties.

- Intrinsiek. Leren om het leren.
 - Leergierigheid.
 - Opdoen van competenties.
 - Zelfbepaling. Vrijheid en eigen verantwoordelijkheid.
- Extrinsiek. Om een doel te bereiken.
 - Persoonlijke voordelen, materiaal gewin.
 - Sociale identificatie, voorbeeldrollen. Streven naar succes.
 - Onder dwang en druk.
 - Plichtsgevoel.
 - Praktische levensdoelen.
 - Eisen van de samenleving.

Leerlingen hebben unieke en uiteenlopende motivaties.

Attributies

Men schrijft de uitkomst van een situatie toe aan vele mogelijke factoren.

- Het eigen begrip van de stof.
- Aanleg voor het gekozen vak.
- Te strenge beoordeling van de stof.
- De hoeveelheid geïnvesteerde tijd en energie.
- Pech.
- Enz ...

Oftewel, samen te vatten als:

- Aanleg
- Moeilijkheidsgraad
- Inzet en studeermethode
- Toeval

Bij het geven van feedback moet je wijzen op de veranderbare factoren. Dat helpt bij de motivatie. Wanneer een leerling overtuigt raakt van zijn gebrek aan aanleg, dan is de motivatie ver te zoeken.

Welke factoren een leerling mee telt verschilt per vak. Sommige vakken hebben een stereotype opgelegd gekregen. Het ene doe je goed als je hard werkt, het andere "moet je gewoon kunnen".

Inzet

Zelfdiscipline, ijver, tijdsinvestering.

Leerlingen hebben vaak nog moeite met het plannen van hun eigen werkzaamheden.

De visie op "intelligentie" is belangrijk. Ziet de leerling het iets als genetisch en onveranderbaar, of ziet hij het als iets dat is te ontwikkelen? Geloven zij het eerste, dan duidt falen op "een gebrek aan talent" en zou verdere inzet geen nut meer hebben. Geloven zij het tweede, dan laten zij zich niet snel uit het veld slaan door een keer te falen.

Zelfeffectiviteit

De mate waarin een leerling zich inspant voor een taak is afhankelijk van zijn verwachting of het zal lukken en de consequenties daarvan. Het gaat hier dus om zelfbeeld, om waargenomen bekwaamheid. Hoe meer iemand is overtuigt van zijn kunnen, hoe meer hij zal werken.

Attributies hebben invloed op de verwachte successen. Het kan succesgericht of mislukkinggericht zijn. Wat gaat domineren? De vrees voor mislukking? Of de verwachting van succes? Succes-georiënteerd -> "Succes ligt aan mijn eigen inzet!" Mislukking-gericht -> "Ik ben gezakt omdat het te moeilijk was. Of ik had pech."

Interesse

Lang niet alle vakken zijn interessant voor een leerling. Dat is ook realistisch gezien niet te verwachten: dat zou veel te veel energie kosten. Interesseert een vak de leerling, dan zal hij beter zijn best doen en ervaart hij plezier tijdens de uitoefening.

De vormgeving van het onderwijs en de lesstof is ook van invloed op de interesse. Als de stof te ver van de leerling staat, dan zal het de leerling ook niet boeien.

Het zelfstandige leren geeft de leerlingen de kans om alsnog het vak een richting te geven die hen interesseert. De leraar moet dus niet al te strikt voorschrijven hoe de stof wordt behandeld.

5.11 Leermoeilijkheden

Moeilijkheden kunnen verschillende oorzaken hebben.

- Persoonseigenschappen van de leerling
- Foute studietechnieken
- De gezinssituatie van de leerling

Sta als leraar open voor alle mogelijkheden en houd een oog open. Zodra een leerling begint vast te lopen kan hij school als iets vijandigs of bedreigends gaan zien.

Faalangst

In principe heeft iedereen wel een beetje faalangst. Examenvrees, plankenkoorts, enz. In de meeste gevallen zorgt dit voor een beetje extra inspanning en dus betere prestaties. Echter, echte faalangst voorkomt dat iemand naar behoren kan presteren.

Tussen de 10 en 16 jaar kan bij een kind faalangst worden gemeten met de Prestatie Motivatie voor Kinderen (PMT-K) van Hermans. Deze vraagt onder andere naar de volgende items en de mate waarin zij voor komen.

- Bonzend hart.
- Zwetende handen.
- Zich zwakker voelen dan anderen.
- De mogelijkheid om nog te leren als hij twijfelt.
- In de war raken tijdens een proefwerk.
- Zenuwachtig als hij iets moet zeggen in de klas.
- In de war raken bij een onverwachte beurt.
- Onzeker voelen als hij iets moeilijk vindt.
- Onrustig gevoel als hij weet dat er een toets volgt.

De leerling neemt, door minderwaardigheidsgevoelens, van tevoren al aan dat zijn ondernemen zal mislukken. Mislukt het ook werkelijk, dan daalt het zelfvertrouwen verder. Een vicieuze cirkel.

Faalangst heeft voornamelijk invloed op de hogere denkprocessen. Routinematige activiteiten worden nauwelijks beïnvloed.

Kenmerken van een faalangstige leerling.

- Sterke behoefte aan overzichtelijkheid.
- Afkeer van onverwachte situaties.
- Sterke behoefte aan kennis over de eigen prestaties.
- Gevoelig voor verwachtingen die een docent uitspreekt.
- Overgevoelig voor kritiek, lange tenen, snel benadeeld.
- Vermijden van taken die kans hebben op mislukking.

Successen worden (bijna) nooit aan zichzelf gewijd. Doorgaans aan externe factoren.

Maatregelen die mogelijk kunnen helpen.

- Geef korte, duidelijke opdrachten.
- Begin met makkelijke opdrachten.
- Laat de leerling regelmatig successen ervaren.
- Geef veelvuldig positieve, persoonsgerichte feedback. Let op de attributies.
- Geef ruim voldoende tijd voor hun opdrachten.
- Uit positieve verwachtingen van de komende prestaties.
- Zorg voor een ontspannen sfeer.

Bouw dit met verloop van tijd af, om zo verder te bouwen aan het zelfvertrouwen van de leerling.

Tekort aan studievaardigheid

Veel leerlingen werken ongeconcentreerd en inefficiënt. Ze nemen nauwelijks op wat er in de tekst staat. Ze leren de stof uit het hoofd, zonder na te gaan of ze het begrijpen. Leggen weinig verbanden en organiseren ook niet echt.

De zogenaamde PQ4R is in het buitenland een methode die helpt bij het beter studeren.

- Preview. Maak een globaal overzicht van de inhoud.
- Questions. Zet de onderwerpen om naar vragen.
- Read. Lees de inhoud als antwoord op jou vragen.
- Reflect. Snap je wat je leest? Verzin voorbeelden. Leg verbanden.
- Recite. Verwoord de hoofdzaken in je eigen woorden.
- Review. Bekijk het nog eens in vogelvlucht. Heb je je antwoorden?

Op deze manier wordt leren een actieve bezigheid.

Andere gebieden

Leerlingen kunnen moeite hebben met een heleboel verschillende dingen. Maak die ook bespreekbaar binnen school, de klas, de les.

5.12 Succes en falen bij zelfstandig leren

Het realistisch attribueren van zowel successen als mislukkingen is een belangrijke vaardigheid. Attributies vormen namelijk ook weer mee in de visie van de eigen bekwaamheid.

Gebrek aan zelfvertrouwen belemmert een realistische inschatting. De leerling moet het idee hebben dat hij op eigen kracht veel kan bereiken door zich in te zetten.

OPMERKING: Haha! Dit boek is echt oud :) Op pagina 144 (stageopdracht 13) staan groepen en stijlen beschreven die courant waren toen ik op de HAVO zat :)

Hoofdstuk 7 – Leerdoelen en leerstof

7.1 Entree

Een docent kan niet garanderen dat een leerdoel wordt bereikt. Dat ligt toch grotendeels aan de leerling die moet besluiten zich er voor in te zetten.

Geef aan het begin van een lessenserie duidelijk aan:

- Waar je het over gaat hebben.
- Wat er gaat gebeuren.
- Wat er van de leerling wordt verlangd.
- Hoe de toets er uit zal zien.
- Bepaal expliciete leerdoelen.

7.2 Leerdoelen: gedrag en inhoud

Leerdoelen bevatten twee aspecten. De inhoud (lesstof) en het gedrag (wat de leerling er mee moet kunnen).

Als de leerlingen vragen "hoe u vraagt over de stof", dan willen ze eigenlijk weten wat ze moeten kunnen. Moeten ze alleen definities kennen, of moeten ze het geleerde ook toe kunnen passen?

7.3 Opbouw van leerstof en didactische volgorde

Twee typen leerstof opbouw.

- Afhankelijk. De leerling heeft bepaalde voorkennis nodig. Ontbreekt het in de basis aan belangrijke zaken, dan zullen de hogere lagen nooit goed opgebouwd kunnen worden.
- Onafhankelijk. Stof kan in parallel worden behandeld. De leerling heeft geen specifieke voorkennis nodig.

Basis principes.

- Van makkelijk naar moeilijk.
- Van bekend naar onbekend.
- Van concreet naar abstract.
- Van globaal overzicht naar detail.
- Van belangrijk naar minder belangrijk.
- Van voorbeeld naar algemene regel.
- Van heden naar verleden, of toekomst.
- Van aantrekkelijk naar minder aantrekkelijk.

7.4 Toepassing van leerstof en algemene vaardigheden

Het onderwijs evolueert constant. Vakken komen en gaan, evenals onderwerpen en leerdoelen. De nadruk bij vakken verschuift van de ene vaardigheid naar de andere.

Het toepassen van opgedane kennis gaat makkelijker wanneer de werkelijke situaties aansluiten bij die uit de leeromgeving. Opgeslagen kennis kan dan makkelijker worden terug gevonden (zie ook hoofdstuk 6, leerprocessen).

Tegenwoordig is het aanleren van informatieverwerking erg belangrijk. Er is tegenwoordig "meer" informatie en de kinderen moeten niet overstelpt raken. Dit komt overeen met de toekomst, waarin zij zelfstandig moeten:

- Informatie opsporen
- Informatie ordenen en afwegen
- Onderzoek opzetten en uitvoeren
- Bevindingen rapporteren

G&V benadrukken dat de leerinhoud zo veel mogelijk moet aansluiten bij de leefwereld van de kinderen. Docenten zouden naar toepasbare situaties moeten zoeken in de media die kinderen ook gebruiken.

OPMERKING: Zelf ben ik er helemaal niet zo'n voorstander van. Ik vind niet dat elk wiskunde sommetje ofzo over een bepaalde situatie hoeft te gaan. Bij sommige dingen moet het juist abstract zijn!

7.5 Samenhang tussen leerstof uit verschillende vakken

De traditionele splitsing van het onderwijs in verschillende vakken is vooral beïnvloed door normale indeling in wetenschapsgebieden, zoals op universiteiten.

De leerling slaat alle verworven informatie vakgebonden op en kan het ook vakgebonden reproduceren. Echter, in de werkelijkheid komen multidisciplinaire situaties voor. De school dient de leerling ook daar op voor te bereiden. Daarom is ook overleg tussen docenten van verschillende vakken nodig.

Een optimaal resultaat kan worden behaald wanneer men de lessen van verschillende vakken op elkaar afstemt.

Een, in mijn ogen, te ver gaand resultaat van deze denkwijze is de suggestie om meerdere vakken samen te smelten. Zo zouden natuurkunde, wiskunde, scheikunde en biologie samen het vak "natuurwetenschappen" vormen. Dat gaat wat mij betreft te ver.

7.6 Ordening van leerdoelen

Taak van de school is de leerling te voorzien van de nodige kennis en vaardigheden om aan het eind van de school te voldoen aan gestelde eindtermen. Leerdoelen en eindtermen hebben vier aspecten.

Gebieden van de persoonlijkheid

Leerdoelen kunnen betrekking hebben op vier gebieden van de persoonlijkheid.

- het cognitieve. Geheugen, denken, verstand.
- Het affectieve. Gevoelens, interesses, attitudes.
- Het sociale. Omgang met medemens.
- Het motorische. Beweging en bewegingspatronen.

Er zijn verschillende modellen voor de verschillende cognitieve gebieden.

- Bloom: kennis, begrip, toepassing, analyse, synthese en evaluatie.
- Guilford: reproduceren, convergent denken, divergent denken, evaluatief denken. Zie ook paragraaf 7.7.

Abstractiegraad en termijn

Bij het stellen van (leer)doelen is het belangrijk concreet te zijn. Geef duidelijk aan wat je wilt bereiken en binnen welke termijn. Neem niet aan dat de termen die jij gebruikt voor iedereen even helder zijn. Formuleer je doel zo simpel en duidelijk mogelijk, zodat er geen verwarring kan zijn.

Slecht: "De leerling leert maatschappelijke deugden."

Goed: "De leerling leert in het eerste jaar van zijn schoolgang volwassenen respectvol aan te spreken." Enzovoorts.

Mate van vakgebondenheid

Stel niet alleen doelen die specifiek voor jou vak zijn. Stel ook doelen voor de leerlingen die vakoverstijgend zijn. Denk aan sociale doelen, enz.

Differentiatie

Doelen horen voor (praktisch) alle leerlingen wenselijk een haalbaar te zijn. In sommige gevallen zal de leraar echter moeten differentiëren tussen de sterke en zwakkere leerlingen.

7.7 Beheersingsvormen en moeilijkheidsgraad van leerstof

De beheersing van een leerdoel kent twee niveaus.

- Reproductie. Het ophalen en weergeven van kennis.
- Productie. Het ophalen en toepassen van kennis om tot een oplossing te komen.

Twee voorbeeld doelen. Eerst reproductief, daarna producties.

- De leerling kan de organen van het spijsverteringsstelsel van de koe opnoemen.
- De leerling kan een reclamefolder voor een bepaald product ontwerpen.

Bij convergent denken ligt het juiste, algemeen geaccepteerde antwoord van het gestelde probleem bij voorbaat vast en vaak ook de weg die naar de oplossing voert.

Bij divergent denken ligt de oplossing niet bij voorbaat vast, evenmin als de weg erheen. De oplossingen variëren in originaliteit en bruikbaarheid.

Bij evaluatief denken vormt de leerling een waardeoordeel over bepaalde informatie. De oordelen verschillen naar inhoud en kwaliteit van de argumentatie.

Bij het aangeven van een probleem moet de leraar rekening houden met de voorkennis van de leerling. Een opdracht die voor veel leerlingen productief is (opzoeken van antwoorden, research), zal voor een enkeling reproductief zijn (ivm hobbies en dergelijke).

Beheersingsvorm en moeilijkheidsgraad van leerstof

De subjectief ervaren moeilijkheidsgraad hangt onder andere af van.

- Capaciteiten
- Aanwezige, relevante voorkennis
- Interesse van de leerling
- Gestelde beheersingseisen
- Beschikbare, geïnvesteerde studietijd

De objectieve moeilijkheidsgraad wordt vooral bepaald door.

- Complexiteit
- Abstractiegraad

Houd in gedachten dat moeilijkheidsgraad en beheersingsgraad geen direct verband houden! Bijvoorbeeld, reproductieve doelen zijn niet per definitie gemakkelijker dan productieve doelen.

7.8 Kritisch denken

Voorbeelden van onkritisch denken.

- Zwart-wit denken
- Alleen kijken naar ondersteunen bewijs en tegenbewijs negeren
- Het niet kunnen aanvaarden dat waarheid relatief is
- Het voor gegeven aannemen van politieke boodschappen
- Enz... Niet doordenken dus...

Belangrijke componenten van kritisch denken.

- Kunnen selecteren van relevante informatie.
- Het waarheidsgehalte van informatie toetsen.
- Onderscheid maken tussen feit en mening.
- Signaleren van vaag, meerduidig taalgebruik.
- Inconsistenties en contradicties herkennen.
- Herkennen van vooronderstellingen.
- Relevante argumenten herkennen.
- Rekening houden met plaats- en tijdgebondenheid van informatie.
- Onderscheid maken tussen feit en gevolg.
- Onderscheid maken tussen correlatieve en causale verbanden.
- Onderscheid maken tussen gerechtvaardigde en foute conclusies.
- Onderscheid maken tussen verantwoorde en ongerechtigde generalisaties.

Leerlingen worden de hele dag gebombardeerd met informatie. Informatie is makkelijker dan ooit te voren te krijgen. Het ordenen en evalueren van de informatie wordt echter steeds moeilijker.

Dwing leerlingen telkens om hun waardeoordeel te onderbouwen met sterke argumenten. Als de leerling jou vraagt "waarom moet ik dit weten", dan dood je zijn kritisch denken door te zeggen "omdat het voor het examen belangrijk is". Nadenken over het nut van de stof kan de leerling motiveren.

7.9 Formulering van cognitieve leerdoelen

Ieder leerdoel moet zowel de inhoud als het gedrag beschrijven dat gewenst is. Overdenk de gewenste beheersingsvorm goed! Geef desnoods aan op het lesformulier of een doel Reproductief, Convergent, Divergent of Evaluatief is.

In de definitie van een leerdoel zijn woorden als "weten", "begrijpen" en "inzicht hebben" niet ijzerhard. Deze termen kunnen namelijk niet goed worden gecontroleerd. Woorden die wel gelden voor waarneembaar gedrag zijn oa "opnoemen", "beantwoorden", "opzoeken", "ordenen", "uitbeelden", "vertalen", "tekenen", enzovoorts. Dit zijn eenduidige termen.

Fouten die voor komen bij het definiëren van lesdoelen.

- Vage, meerduidige bewoording.
- Omschrijft alleen de te leren lesstof.
- Omschrijft alleen de beheersingsvorm.
- Omschrijft alleen de leerlingactiviteit.

In de praktijk laten leraren het formuleren van leerdoelen vaak achterwege; het rendement zou te laag liggen. Toch zijn er voordelen.

- Leerlingen leren gerichter als zij weten wat wij verwachten.
- Met nauwkeurige doelen gaat de leraar gerichter te werk.
- Het leerresultaat kan beter worden beoordeeld

7.10 Leerdoelen en zelfstandig leren

In het geval van zelfstandig leren, vormen de leerlingen samen met de docent leerdoelen. Dit soort leerdoelen blijken effectiever te zijn. De leerdoelen zijn immers ambitieus, maar haalbaar. De voortgang moet echter vaak worden gecontroleerd.

Toetsvragen zijn eigenlijk leerdoelen die in vraagvorm zijn gesteld.

Het rendement van lesgeven verbetert wanneer de leerlingen weten

- Hoe ze worden getoetst
- Welke minimumprestatie zij moeten leveren
- Welke informatie en hulpmiddelen zijn toegestaan
- Hoeveel tijd zij krijgen

Afbeeldingen en figuren

Alle figuren in deze samenvatting zijn reproducties van figuren uit het boek "Lesgeven en zelfstandig leren" van Geerlings en Van Der Veen.

Figuur	Pagina	Herkomst
Figuur 1	10	"Lesgeven...", pagina 28.
Figuur 2	21	"Lesgeven...", pagina 133.

Bronnen

"Lesgeven en zelfstandig leren", ISBN 90-232-3129-5, 1996